

CAPÍTOL I

ESTAVA ASSEGUT A LA TASSA DEL VÀTER. Habitualment era la primera feina del dia que portava a terme un cop havia posat els peus a terra. Era un vell costum que venia dels anys d'adolescència, a casa dels pares. Asseure'm al vàter, vull dir. Perquè casa dels pares era un món d'homes que sovint pixaven fora de test. En tots els sentits. Fins el dia que la mare, que era l'única que sempre s'asseia a la tassa, es va atipar i va dir que si no sabíem pixar com a homes que ho féssim com a dones. I que ens asseguéssim, que ella no volia recollir més pixats. I mon pare, per no sentir-la, va ser el primer que es va asseure. I jo al darrere. Així és com jo vaig prendre el costum d'asseure'm al vàter. I d'enllestir a primera hora. Tot plegat. Sòlids, líquids i gasos. Feina feta no fa destorb.

M'ho prenia com una particular estona de sojorn destinada a fer volar la imaginació: una combinació estrambòtica de sexe i violència que va tenir força preocupada la meva psiquiatra. Altrament, absolutament necessària per a posar en ordre les cabòries eròtiques, familiars i professionals (seguint rigorosament aquest ordre) que em barrinaven la ment a totes hores. I arrencar el dia amb certes garanties de mantenir el posat. El que se li suposa a una persona civilitzada que és conscient que viu en societat. Que viu instal·lat en una sobirana mentida.

Però convençut de representar amb fidelitat el paper d'empleat hàbil i ambiciós, d'exmarit seriós, de pare exemplar i de mascle semental. També per aquest rigorós ordre de prioritats. I aquí residia el problema. En l'ordre dels factors, perquè malgrat el que afirmen les matemàtiques i les convencions socials, sí que altera el producte.

També la política ocupava una part de les meves cabòries. Hi havia trobat una forma civilitzada de rebel·lió. Una vàlvula d'escapament controlada a les meves frustracions vitals. M'agradava remenar en la misèria dels polítics. M'agradava informar-me'n prèviament. Amb el propòsit de tenir un discurs rotund i demolidor. I escampar-la durant les escasses estones de conversa distesa amb els companys de la feina. Aquells dies, però, l'actualitat local havia adquirit un protagonisme destacat. La Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Lleida, la Pia Lleidatana —entitat senyera del territori— estava negociant una fusió estratègica amb la Caja de Ahorros de Jaca i amb la Lizarra ko Aurrezki Kutxa que pretenia dominar tot l'espai financer pirinenc. Per això, assegut a la tassa del vàter, havia adquirit també el costum de connectar la *tablet* i consultar les notícies de primera hora a l'edició digital del *Correu Lleidatà*.

Aquell matí de Sants Innocents de 2010, el *Correu* obria l'edició amb la notícia a primera plana que el cap de personal de la Pia Lleidatana havia estat trobat mort al seu despatx, a la setena planta de l'edifici de l'avinguda Blondel, la seu de l'entitat. I que el cadàver havia estat trobat pel servei de neteja de l'edifici. I que això —degut a la posició que el finat ocupava en l'organigrama directiu— podia dificultar el procés negociador de la fusió. I poca cosa més. Que tenia seixanta anys. Que era un personatge molt conegut en l'àmbit financer local... Que si al descobrir el cadàver havien avisat als Mossos, que si tot seguit havia comparegut el forense, que si poc després havia fet acte de presència el jutge de guàrdia, que s'havia decretat l'aixecament del cadàver, i que a hores d'ara ja era al dipòsit per a practicar-li l'autòpsia. ... A la morgue

de l'Hospital!! —recordo que vaig exclamar estranyat en la solitud i en la intimitat de la meva cambra de bany.

Llavors em va venir al cap, de manera instantània, el protocol d'inhumació de l'oncle Paquito —germà petit del meu pare—, que havia mort uns mesos abans. Oficialment en la cambra de bany de casa seva a conseqüència d'una caiguda fortuïta que li havia badat el cap. Vaig recordar que a l'oncle Paquito també el varen dur a la *morgue* i li van practicar l'autòpsia. I els Mossos varen metrallar a preguntes la seva vídua —una ucraïnesa voluptuosa i molt jove però amb un passat intens i obscur. I vaig recordar també que el dia del funeral, al peu del nínxol, una parenta informada i indignada —era ajudant d'infermeria a l'hospital— ens va dir que al pobre Paquito “l'havien obert en canal com a un *tosino*”. Pobre Paquito, que de la insistència va fer virtut —vaig pensar. I la parenta indignada també, que es va estar tot el funeral explicant que li havien trobat substàncies a la sang. Un tip d'estimulants. Afrodisíacs, per descomptat.

Jo coneixia una mica en Sabí Carròs, cap de personal de la Pia Lleidatana. Ell em va signar el meu primer contracte laboral a l'entitat, vint anys enrere. El 1990. Llavors jo era un marrec acabat d'arribar de la mili —de la marina— i ell era un home a la ratlla dels quaranta —si no els havia superat— investit del poder més absolut per a decidir sobre la vida —i sobre la mort— dels vuit-cents empleats de l'entitat. Era eixut de gestos i estalviador de paraules. Esprimatxat i lleig, amb una cara de pomes agres d'aquelles que no pots cagar ni pel mal de morir. I unes grans ulleres de pasta negra i vidres de cul de got. En aquells anys de perestroika, de “negociacions 4 + 2”, de “reunificacions alemanyes” i d’“enderroc de murs”, en Carròs inspirava la figura d'un oficial de l'Stasi —aquella policia política de la pintoresca RDA— ; fred, distant, escrutador i incombustible. Pensant-ho bé, en Paquito i en Carròs em semblaven dos perfils radicalment oposats. El dia i la nit. Per aquest ordre.

Ningú sabia res de la seva vida privada. De la d'en Carròs. Únicament que estava casat amb una diva del panorama operístic local: Lili, per al selecte i reduït grup d'amistats del matrimoni. Un lloro impossible, per ridícul, que recordava la celebrada Bianca Castafiore —de les històries d'en Tintín— en versió amateur i tronada. La gent que els havia conegut una mica, i això volia dir a les escales de Santa Teresa —la parròquia—, a la tribuna del Camp d'Esports —al futbol— o al *hall* dels Lumière —al cinema—, afirmaven que formaven una parella molt compenetrada. Que es movien més com una societat que com un matrimoni. Tradicionals, convencionals i discrets. Sense “mals rotllos” coneguts. Misses, cinema, futbol de tercera —la segona B no ha estat mai una veritable segona— i alguna reunió informal amb altres parelles il·lustres que formaven la crosta tradicionalista i conservadora de la ciutat.

I que tenien una filla. La “lloro” no quedava prenyada ni a canonades. I en Carròs, un bon dia va agafar la dona i les maletes i cap a la Xina que hi falten mans. Això va succeir quan ja feia uns anys que ell era el meu amo. Recordo que a l'oficina va córrer el safareig que en Sabí era fora del país. I es van disparar tota mena d'especulacions. Perquè quan en *Carrovitx* —aquest mot que clandestinament li havien imposat i que havia fet fortuna— no era a les dependències de la casa, tot —i això vol dir absolutament tot— quedava pràcticament aturat, si més no al ralenti. Cobert tot plegat d'una mena d'atmosfera de misteri i intriga similar a la quietud que precedeix la gran tempesta. Però, en aquella ocasió, el riu no va cobrir l'areny perquè passats uns dies estava de nou assegut al seu tron —sota el rellotge de la seu de Blondel— dominant el seu imperi; i la *Castafiore* tenia una nena xinesa a casa per a posar la solfa als galls. Tots contents. I entretinguts.

Jo continuava assegut a la tassa del vàter. Ja feia estona que havia enllestit la feina. Les necessitats fisiològiques, vull dir. En tota la varietat del catàleg d'elements de la natura:

sòlids, líquids i gasos. Només faltava el foc. I se'm feia tard, recordo que vaig mirar el mòbil i em vaig disgustar perquè ja era un quart de vuit. “Cap a les vuit trucaré a l'oficina i els diré que em trobo malament, i que si em puc llevar faré l'esforç, per solidaritat, companys, de venir una estona” —vaig pensar. La manera de dir les coses és important. I a un quart de vuit, per molt que m'hi esforçés, feia salat segur. De casa a la feina tenia ben bé mitja hora, i amb el quart de gràcia no tenia temps d'aturar-me al bar del costat de l'oficina, per a fer el cigaló de costum i el cigarret de rigor, absolutament imprescindibles per a suportar amb certes garanties una guerra intensa i decebedora de vuit hores amb la fauna humana més diversa. Si més no per a suportar amb certa decència i integritat les dues primeres hores.

En aquells dies jo vivia sol en un pis vell del carrer de la Galera, a tocar del Pla dels Gramàtics, en la zona històrica i artística de Lleida, medalla d'or a la degradació urbanística i sociològica. La meva exdona —la Iratxe— i les meves dues filles adolescents —la Nuri i la Txell— vivien en la que havia estat la casa familiar —un dúplex a Ferran el Catòlic amb terrassa privativa i piscina comunitària. El somni de les classes mitjanes. I amb en Xarly, un xulo de gimnàs poc més gran que les nenes que hi feia estades freqüents però curtes i intermitents, coincidents amb l'absència de les nenes. Era la joguina de la Iratxe. El seu *boy-toy*. Una distracció que li venia del temps que érem parella. Amb el pes d'aquestes fantasies i amb les distraccions mútues —jo també però amb dones més grans— el matrimoni va acabar petat. I el somni triomfant del marit i pare de classe mitjana se'm va revelar, també, com una sobirana mentida.

Viure sol, però, no ho interpretava com una tragèdia. Tenia els seus avantatges. Em podia estar l'estona que em plagués assegut a la tassa del vàter. Sense escoltar crits ni estirabots. Ningú colpejava sàdicament la porta. I agràia infinitament no haver de sentir aquelles frases que tant em fastigujaven

i que sovint la Iratxe em dispensava com una particular manera que tenia d'agredir-me: “fotràs tard a la feina altre cop i aquesta vegada segur que et despatxen” o “què hi fas tanta estona al vàter?, t'estàs tocant?”. Al meu vàter, al de debò, no hi vaig tenir mai revistes d'aquelles que sublimen la *superwoman* exitosa que triomfa com la millor mare, la millor filla, la millor amiga, la millor amant i la millor executiva; tot alhora i no sé pas si per aquest ordre. Al meu vàter, al del pis del carrer de la Galera, només hi tenia *El Jueves*. I la *tablet*. Ara sé que li diria: “sí, me l'estava remenant!... M'estava imaginant un trio amb les teves germanes, tros de puta!”

A la meva natura dissoluta i a la meva condició desastrosa, les circumstàncies vitals hi varen sumar una obsessiva xafarderia que el temps va convertir en una estranya inclinació passional per la intriga i el misteri. Quan va succeir, la notícia de la mort d'en Sabí Carròs em va enganxar des del primer instant. No me'n podia estar. Aquell matí, assegut a la tassa del vàter, amb la *tablet* a les mans, dominat per la curiositat vaig cercar altres fonts informatives. Res. Només el *Correu* que en la darrera actualització de tres quarts de vuit afegia algunes dades insubstancials. O aparentment insubstancials. En Carròs era vidu de feia uns mesos i deixava òrfena una filla adolescent. La “xineta” —vaig pensar. No s'esmentava res de les causes de la mort. I enlloc es deia que el jutge hagués decretat el secret de sumari imprescindible per a apuntar cap a la naturalesa violenta o criminal de la mort. La curiositat em rosegava els ossos.

Vaig pensar que el Sindicat probablement hauria publicat alguna notícia. Si més no algun detall escabrós que a la premsa no se li permetia esbombar. Si més no, de moment. I em vaig introduir de cap en la seva web. *Tablet* en mà. “Muerto el perro, muerta la rabia”, deia el títol del comunicat. I tot seguit un sac de paraules atropellades. Quatre ratlles i cap conclusió. I em va semblar un doble disbarat. Primer, perquè

la sintaxi correcta del refrany sempre ha estat “muerto el perro, se acabó la rabia”. Em va semblar una llicència imperdonable. I segon, perquè em fastiguejava molt que empressin el castellà per sistema, que ells justificaven injusticadament amb l’argument pervers que els companys de les oficines de la Franja aragonesa no sabien llegir en català: “... i una merda” —vaig afirmar en veu alta. Molta verborrea, molt discurs dogmàtic, i poca cosa del que m’interessava.

Vaig pensar en Umberto Eco i en la definició del concepte de la imbecil·litat: la difusió d’idees de to i de contingut molt baix. Una mala praxi que en el món de la Pia Lleidatana s’havia convertit en cultura institucional. De dalt a baix. Des de presidència fins als sindicats, passant per tots els racons visibles i invisibles, la cultura de la imbecil·litat imperava arreu. I una de les seves manifestacions més pintoresques —i, curiosament, tolerades— era el costum —elevat a la categoria d’institució social— de posar mot als empleats. Alguns varen fer fortuna —per encertats i definitius— i varen romandre a perpetuïtat allotjats en el corpus lèxic de l’entitat: el gran diccionari onomàstic de la Pia Lleidatana. Era un exercici d’antropologia amateur que requeria una observació profunda del subjecte. Hi participava absolutament tothom. Com en unes eleccions sindicals. Era una autèntica festa de la democràcia. I l’èxit del resultat es mesurava per la persistència del mot en el decurs del temps.

Així, el *Quasimodo*, el *Sandokan*, el *Fuman-chu*, el *Calimero*, el *Minifatxa*, el *Semiguapo*, el *Bou Envolat*, la *Vaca que riu* o la *Monja-alferéz*; per citar-ne uns quants, havien passat a formar part del vocabulari quotidià de l’entitat; en la mateixa mesura que ho eren d’altres com *llibreta*, *targeta*, *hipoteca* o *preferents*. Jo vaig tenir sort. A mi em varen “batejar” *Neeskens*. Com a en Johan, el gloriós migcampista blaugrana dels anys del *funky*.

Em dic Martí Morella Miralles, àlies *Neeskens*, i la meua vida guarda una estreta relació amb les inicials del meu nom.

Soc de Lleida. Nascut el 1970. Visc sol, com un mussol. M'agrada el futbol. Soc del Barça. M'interessa la política. Soc socialista —més ben dit, ho vaig ser. Soc catalanista —evolucionat cap a l'independentisme. Soc divorciat. He portat unes banyes com un campanar. Ideològicament i sentimentalment. Tinc dues filles adolescents que m'odien. Jo odio la revolució hormonal. No tinc animals domèstics. Ni els vull. M'agraden els *sanfermines*. Soc fumador. M'agrada la cervesa, el vi negre i la cassola de tros. I el cafè en got petit i amb un bon raig de conyac.

Vaig ser empleat de la Pia Lleidatana durant vint anys. Vaig ser delegat. De sucursal primer, i del sindicat després. Això no és “La Contra” de *La Vanguardia*. És la crònica negra del saqueig i desmantellament de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Lleida, la Pia Lleidatana, fundada en 1888. I morta i soterrada en 2011. La crònica de defunció d'un particular sistema de relació entre la societat i els diners, entre les classes dominants i les classes dominades. I és també el testimoni d'un particular ecosistema laboral que es va extingir amb la desaparició de les caixes d'estalvi. Un ecosistema que integra-va tradició i modernitat, bé i mal, bons i dolents, policies i lladres, treballadors de dretes i treballadors d'esquerres. I gent que treballava i gent que s'amagava.

© Marc Pons Barrachina, 2016
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: febrer de 2017
ISBN: 978-84-9975-828-2
DL L 38-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.